

Nr 252.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, m. m.; given Stockholms slott den 21 november 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt; samt

2) förordning med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Vid 1951 års riksdag beslöts vissa inskränkningar i rätten att nedskryva varulager vid 1953 och 1954 års inkomsttaxeringar. Bestämmelserna riktade sig främst mot spekulativa lagerinvesteringar.

I propositionen framhålles att konjunkturavmattningen föranlett företagen att i görligaste mån söka förhindra lagerökningar och att med hänsyn härtill något egentligt behov av nyssnämnda bestämmelser visat sig icke föreligga beträffande år 1952. Förslag framlägges därför om bestämmelsernas upphävande. Samtidigt föreslås att nya bestämmelser meddelas, som riktar sig mot lagerökningar under år 1953. Skulle utvecklingen utvisa att ej heller dessa bestämmelser befinnes erforderliga, skall enligt vad som framhålles i propositionen förslag om deras avskaffande framdeles framläggas.

Förslag

till

förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Härigenom förordnas, att förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt skall omedelbart upphöra att gälla.

Förslag

till

förordning med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Ha skattskyldigs tillgångar avsedda för omsättning eller förbrukning i rörelse (varulager) vid utgången av det beskattningsår, för vilket taxering till statlig och kommunal inkomstskatt verkställs av beskattningsnämnd i första instans år 1954, ökat vid jämförelse med varulagret vid närmast föregående beskattningsårs utgång (jämförelselagret), skall vid beräkning av nettointäkt av rörelse för förstnämnda beskattningsår gälla vad nedan i denna förordning sägs.

2 §.

Lagerökning anses föreligga, om vid jämförelse värdet av lagret vid utgången av beskattningsåret finnes överstiga värdet av jämförelselagret. Det utgående varulagret skall därvid upptagas till anskaffningsvärdet eller till återanskaffningsvärdet vid beskattningsårets utgång, därest sistnämnda värde är lägre. Värdet å jämförelselagret skall beräknas efter de priser, som tillämpats vid uppskattningen av det utgående lagrets värde, därvid tillika skall gälla att om motsvarighet i det utgående lagret saknas till tillgångar, som ingått i jämförelselagret, värdet av sistnämnda tillgångar skall beräknas efter priserna vid beskattningsårets utgång.

3 §.

Föreligger lagerökning och har varulagret vid beskattningsårets utgång i räkenskaperna upptagits till lägre belopp än som motsvarar summan av det i beskattningshänseende gällande värdet å jämförelselagret och värdet å lagerökning beräknad på sätt i 2 § sägs, skall vid beräkning av nettointäkten av rörelse tillägg göras med skillnadsbeloppet, dock att tillägg må ske högst med ett belopp motsvarande värdet av lagerökningen. Om investeringsfond tagits i anspråk under beskattningsåret för nedskrivning av varulager utan att de ianspråktagna fondmedlen återförts till beskattning, skall det belopp, varmed tillägg eljest skulle göras, minskas med beloppet av de ianspråktagna fondmedlen.

Oaktat vad i första stycket sägs, skall tillägg varom där talas icke göras med högre belopp än det, varmed bokförda värdet av lagret vid beskattningsårets utgång må understiga hälften av det lägre utav anskaffnings- och återanskaffningsvärdena å samma lager vid nämnda tidpunkt.

4 §.

Vad i denna förordning stadgas må icke i något fall föranleda, att varulagret vid inkomsttaxeringen åsättes ett lägre värde än som vid en tillämpning av kommunalskattelagens bestämmelser skulle ifrågakommit.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1953.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 no-
vember 1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga huruvida *särskilda bestämmelser för värdering av varulager bör gälla vid 1953 och 1954 års inkomsttaxeringar, m. m.* samt anför därvid följande.

Enligt kommunalskattelagens allmänna bestämmelser skall inkomst av rörelse beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Detta innebär, att inkomsten skall bestämmas med beaktande bland annat av den i räkenskaperna gjorda värdesättningen av in- och utgående varulager. Denna värdesättning skall frångås endast om särskilda omständigheter därtill föranleder. Man har brukat kalla detta rätt till fri varulagervärdering.

Denna rätt inskränktes i viss omfattning genom den av 1951 års riksdag vid dess höstsession antagna förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Innebörden av dessa bestämmelser är i korthet följande. En jämförelse göres mellan lagersituationen vid utgången av beskattningsåret 1951 och — vid 1953 års taxering — utgången av beskattningsåret 1952 samt — vid 1954 års taxering — utgången av beskattningsåret 1953. Lagren vid angivna tillfällen omräknas efter det lägsta av anskaffnings- och återanskaffningsvärdena vid det ifrågavarande beskattningsårets utgång. Befinnes därvid lagerökning föreligga, blir de tillfälliga bestämmelserna gällande, eljest ej. Såsom huvudregel gäller då, att nedskrivning ej får ske av lagerökningen. Skulle så likväl ha skett i räkenskaperna, skall taxeringsmyndigheterna avvika från deklarationen och göra ett tillägg vid taxeringen. Detta tillägg får dock aldrig överstiga ett belopp motsvarande lagerökningens storlek. Ej heller får tillägget överstiga vad som skulle föranledas av en nedvärdering av hela det utgående lagret till hälften av det lägre av anskaffnings- och återanskaffningsvärdena. De nu i korthet återgivna bestämmelserna har tillkommit som ett led i den förda ekonomiska politiken. De har däremot icke åsyftat att tillföra det allmänna ökade skatteintäkter. Jag får härutinnan erinra om följande.

Inskränkningen i den fria lagervärderingen förordades i proposition nr 220 till 1951 års riksdag, i vilken proposition riksdagen förelades förslag

jämväl till antagande av nu gällande förordning om investeringsavgift. Å sid. 38—57 i nämnda proposition utvecklade jag utförligt min syn på det ekonomiska läget. Det torde i detta sammanhang få erinras om att läget vid tiden för propositionens framläggande karakteriserades, trots vissa ojämnheter, på det hela taget av en högt uppdriven vinstkonjunktur, särskilt inom exportindustrierna och skogsindustrien. Vinstkonjunkturen och den därav starkt stimulerade investeringsbenägenheten inom näringslivet inrymde risker för inflationistisk utveckling.

Jag angav närmare, hur den ekonomiska politiken syntes i skilda hänseenden böra utformas och förordade bland annat en kreditbegränsande penningpolitik och uttagandet av en särskild avgift på kostnaden för vissa investeringar.

Bestämmelserna om investeringsavgift, vilka återfinns i förordningen den 14 december 1951, nr 794, erhöll en i princip generell utformning. Avgift skall uttagas vid vissa i förordningen närmare angivna investeringar inom förvärvskällorna jordbruksfastighet, rörelse och — i speciella fall — annan fastighet. Investeringsavgiften beräknas till 12 procent av investeringskostnaden och utgör en vid taxeringen avdragsgill omkostnad. Är fråga om reparationer å byggnad beräknas dock avgiften på grundval av investeringskostnaden efter ett schablonmässigt avdrag, avsett att motsvara normal reparationskostnad. Vidare stadgas om ett avgiftsfritt bottenbelopp för varje avgiftsskyldig å 10 000 kronor, vilket belopp i vissa fall kan höjas till 15 000 kronor.

Från avgiftsskyldighet är systembolagen och vissa andra direkt uppräknade juridiska personer fritagna. Vidare gäller vissa undantagsbestämmelser när en investering finansierats genom statligt bidrag eller lån eller med utnyttjande av statlig lånegaranti, då fråga är om ersättningsanskaffning efter brand, haveri och liknande samt då investeringen tillkommit för civilförsvars- eller beredskapsändamål eller för produktion eller distribution av elektrisk kraft.

Som framgår av det sagda, har avkall från bestämmelsernas tillämpningsområde föreskrivits allenast i speciella fall och hänseenden. Den generella utformningen sammanhänger med önskemålet att, inom i förordningen angivna gränser, erhålla en effekt likartad den som skulle följa av en räntehöjning.

I ett väsentligt hänseende har emellertid avsteg från denna princip gjorts. Av skäl, för vilka redogjorts i förenämnda proposition nr 220, ansågs nämligen icke möjligt att uttaga investeringsavgift vid investeringar i varulager. Det framstod emellertid såsom angeläget att söka ernå en begränsning även av lagerinvesteringarna, icke minst med hänsyn till konjunkturinstitutets konstaterande att en mycket stor del av den ökning av resurserna under år 1951, som utgjorde resultatet av stegrad produktion inom landet och den förmånliga utvecklingen under nämnda år av bytesrelationerna med utlandet, tagit sig uttryck i ökade lager. I sådant läge genomfördes den inledningsvis omnämnda inskränkningen i den fria lagervärderingen och därmed åsyf-

tades att eliminera den stimulans till lagerinvesteringar, som låg däri att genom nedvärdering av nytillkommet lager uppskov erhöles med beskattningen av vinstmedel. Anordningen utgjorde alltså på visst sätt ett komplement till bestämmelserna om investeringsavgift. Den hade därjämte betydelse ur kreditpolitisk synpunkt.

I sistnämnda hänseende må erinras om vad som förekom i samband med den vid 1952 års vårriksdag beslutade tillfälliga inskränkningen i den fria avskrivningsrätten samt i rätten till avdrag vid taxeringen för avsättningar till pensionsstiftelser och investeringsfonder. Därvid framhölls — jag hänvisar till vad som anfördes i proposition nr 200/1952 — att det knappast syntes förenligt med den förda kreditpolitiken att bibehålla företagen vid sedvanliga möjligheter till vinstreglerande dispositioner, med stöd av vilka vederbörande temporärt undginge att skatta för den vinst som faktiskt belöpte på beskattningsåren 1952 och 1953. Tillika erinrades om att den år 1951 beslutade inskränkningen i den fria lagervärderingen just innebar en begränsning av möjligheten att utnyttja bestämmelserna om varulagervärdering för dylikt ändamål.

Näringslivets skattedelegation, som tillsatts av Sveriges industriförbund, Svenska bankföreningen, Stockholms handelskammare och Svenska försäkringsbolags riksförbund för beredande av frågor rörande skattelagstiftning, har i en den 16 oktober 1952 dagteknad skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag om ett omedelbart upphävande av förordningarna om investeringsavgift och om begränsning av rätten till fri varulagervärdering.

Skattedelegationen har, sedan i dess skrivelse erinrats om motiven för införandet av nyssnämnda bestämmelser, framhållit att konjunkturläget nu vore ett helt annat än vid bestämmelsernas tillkomst. Någon »högt uppdriven vinstkonjunktur» kunde man inte längre tala om. Tvärtom gäve konjunktur- och konkurrensläget inom mycket stora och för landets ekonomi särskilt betydelsefulla delar av industrien liksom inom rederinäringen anledning till aktuella bekymmer och oro för framtiden. Alldeles särskilt vore det den höga kostnadsnivå, vilken vi hade här i landet i jämförelse med många av våra viktigaste konkurrentländer på världsmarknaden, som ingäve allvarliga bekymmer för framtidsutvecklingen. Även den gynnsamma utvecklingen av produktion och produktivitet, som varit ett utmärkande drag för hela efterkrigstiden, hade brutits under innevarande år. Totalresultatet av den industriella produktionen för året syntes i stället för ökning komma att visa en viss nedgång.

Vidare erinras i framställningen om utvecklingen inom området för utri-keshandeln samt påpekas att den exceptionella likviditet inom näringslivet, som vinstkonjunkturen givit upphov till och som ansetts utgöra ett särskilt starkt motiv för den här ifrågakvarande formen av investeringsbegränsande åtgärder, hade i mycket hög grad försämrats och på många håll redan förbytts i allvarliga likviditetsbekymmer. Därefter framhålls att nu angivna

utveckling — därvid icke minst likviditetsförsämringen inom företagssektorn — säkerligen helt eliminerat riskerna för expansionstendenser i fråga om investeringsverksamheten. Härtill komme emellertid, att den starkt åtstramande effekt på penning- och kapitalmarknaden, som utvecklingen fört med sig, ytterligare skärpts genom de nya former för kreditpolitiken, som tillämpades sedan början av år 1952. Därmed föreläge en effektiv spärr för expansionstendenser på investeringsområdet. Den psykologiska effekten av utvecklingen hade vidare i icke ringa omfattning föranlett omprövning och nedskärning av tidigare beslutade investeringar.

Skattedelegationen har därefter ingående uppehållit sig vid förhållandena inom skogsindustrien och därvid närmare belyst den av fallande priser samt minskade försäljningar och leveranser markerade utvecklingen.

Därefter framhålles, att det vore uppenbart att denna utveckling komme icke blott att medföra en väsentlig försämring av skogsindustriens vinstresultat utan även att leda till en betydande minskning av exportkvantiteterna och därmed till en i genomsnitt mycket stor lagerökning vid innevarande års slut, jämfört med lagerställningen ett år tidigare. Visserligen hade driftsinskränkningar vidtagits eller planerats i viss utsträckning för att i någon mån eliminera konsekvenserna för lagerhållningen av avsättningssvårigheterna, men dessa driftsinskränkningar motsvarade säkerligen endast en mindre del av den minskning i exportkvantiteterna, som kunde förutses. Därest företagen icke vidtog ytterligare avsevärda driftsinskränkningar under återstoden av året — en åtgärd som de givetvis med hänsyn till sysselsättningen av arbetskraften i det längsta sökte undvika — nödgades man alltså räkna med att lagerhållningen av färdiga produkter vid årets slut bleve abnormt stor. Att mera exakt ange ökningens storlek vore för dagen omöjligt, men det kunde nämnas, att enligt en inom cellulosaforeningen uppgjord approximativ beräkning utgjorde lagerökningen för kemisk massa vid september månads utgång ungefär 350 000 ton.

Sedan skattedelegationen framhållit, att varken investeringsavgiften eller begränsningen av nedskrivningsrätten för varulager för skogsindustriens del hade någon som helst uppgift att fylla såsom investeringshämmande faktor eller alltså ur den synpunkt som motiverade bestämmelsernas tillkomst, anföres bland annat följande.

Vad angår den ökning av lagerhållningen för färdiga produkter, som nämnts i det föregående, ligger det i sakens natur att den ställer stora krav på företagets likviditet. Denna ogynnsamma konsekvens skulle ytterligare starkt skärpas, om de tillfälliga bestämmelserna rörande varulagervärderingen skulle bli tillämpliga i detta fall och alltså leda till ökad skatt, trots att lagerökningen uteslutande har sin grund i avsättningssvårigheter, medan bestämmelserna i fråga tillkommit i uttryckligt angivet syfte att verka hämmande å överdrivna inköp av lagertillgångar. Då företagen vid årets ingång i allmänhet hade små lager av färdiga varor, skulle det såsom praktiska resultat av huvudregeln i § 2 av förordningen framkomma, att i det närmaste hela färdigvarulagret måste upptagas till anskaffningsvärdet, eller till återanskaffningsvärdet vid beskattningsårets utgång, därest sistnämnda värde är lägre. Redan företagsekonomiskt måste det betecknas såsom be-

tänkligt att tillämpa en dylik värderingsnorm just för innevarande år under dess enastående prisfall och stora avsättningssvårigheter i förening med allvarliga bekymmer för det kommande årets prisutveckling för skogsindustriens huvudprodukter. Än mer omotiverad ter sig en värdering efter denna norm, när de skäl, som på sin tid anfördes för bestämmelsen i fråga, reellt icke äga giltighet i avseende å en lagerökning av förevarande slag. I vad mån stadgandet i förordningens 3 § andra stycket om rätt att under alla omständigheter nedskryta lagret till 50 procent av det aktuella värdet kan komma att mildra huvudregelns konsekvenser är ovisst och blir beroende på förhållandena i det särskilda fallet. En sådan moderation skulle emellertid i varje fall endast innebära, att en del av den prisfallsmarginal, som har skapats för råvarulagret, överflyttades till färdiglagret, och detta synes i nuvarande läge icke vara en tillfredsställande lösning.

Sedan skattedelegationen framhållit, att konjunkturförsämringen och dess konsekvenser vore mest påtagliga inom cellulosaindustrien, påpekas att liknande tendenser kunde spåras inom ett flertal andra av de mest betydelsefulla verksamhetsområdena. I allmänhet vore det här den alltmer hårdnande konkurrensen på exportmarknaderna från länder med väsentligt lägre löne- och andra kostnader än i vårt land, som, även om det aktuella läget ännu icke hunnit alltför starkt påverkas, ingåve allvarliga bekymmer för framtiden.

Slutligen anföres att faran vore i nuvarande läge icke att söka i någon överdriven investeringsbenägenhet inom företagaresfären utan i risken för att vårt näringslivs produktionsförmåga och konkurrenskraft gentemot utlandet kunde komma att visa sig otillräckliga för att upprätthålla och stärka levnadsstandarden inom landet. Om man i detta läge bibehölle sådana i och för sig numera onödiga belastningar på näringslivet som investeringsavgiften och inskränkningen i rätten till lagernedskrivningar och därmed ytterligare beskure möjligheterna även till sådana investeringar, som vore starkt önskvärda för stärkande av produktionsförmåga och konkurrenskraft, kunde konsekvenserna bli allvarliga.

I detta sammanhang får jag även anmäla, att vissa ifrågavarande ämne berörande framställningar inkommit jämväl från andra håll. Sålunda har *Sveriges grossistförbund* i en den 5 november 1952 dagtecknad skrivelse — under åberopande främst av önskvärdheten av en rationalisering av varudistributionen och behovet av nya och förbättrade lagerlokaler — yrkat att investeringsavgiften omedelbart upphäves eller att bestämmelserna i allt fall så ändras att avgiften ej drabbade ur samhällsekonomisk synpunkt angelägna investeringar. Förbundet har även instämt i näringslivets skattedelegations yrkande att varulagervärderingsbestämmelserna skulle upphävas.

Vidare har *Sveriges segelfartygsförening* i skrivelse den 20 september 1952 gjort framställning om sådan ändring i bestämmelserna att investeringsavgift ej skall utgå vid investeringar i fartyg under 500 bruttoton. *Sveriges redareförening* har den 22 augusti 1952 hemställt att förordningen om investeringsavgift så ändras, att rederier, som anskaffade fartyg om högst 2 000 bruttoton, undantogs från avgiftsskyldighet.

Slutligen har *A.B. Foderkompaniet* den 13 november 1952 hemställt, att investeringsavgift ej skall uttagas å kostnaden för uppförande av spannmåls-silo med därtill hörande maskiner.

I de svar, som vid interpellationsdebatten den 5 innevarande månad lämnades i andra kammaren av statsministern och i första kammaren av mig på föranledande av vissa frågor, gavs en utförlig framställning av regeringens syn på det ekonomiska läget och utformningen för den närmaste framtiden av den ekonomiska politiken. Jag får erinra om att därvid uttalades, att enligt regeringens mening det vore erforderligt att behålla de hittills använda medlen för upprätthållande av samhällsekonomisk balans. Under tiden sedan nyssnämnda uttalande gjordes har intet inträffat, som kan föranleda att frånfalla detsamma.

Vad först angår investeringsavgiften vill jag understryka, att detta finanspolitiska medel ingått såsom ett viktigt led i den serie av åtgärder, som vidtagits under år 1952 för att bringa balans i samhällsekonomien och hålla investeringsverksamheten i näringslivet inom ramen för de tillgängliga resurserna. Även om numera den privata investeringsviljan är mindre stark än tidigare och läget över huvud stabiliserats till följd av den förda politikens efterfrågebegränsande verkningar och de tidigare under året rådande avmattningstendenserna på världsmarknaderna, befinner sig investeringarna alltjämt på en hög nivå. Sålunda må nämnas, att enligt konjunkturinstitutets undersökningar volymen av industriens maskinanskaffningar i år varit ungefär dubbelt så stor som motsvarande anskaffningar under de sista förkrigsåren. Vidare kan framhållas, att önskemålen om byggnadstillstånd för industrien trots kraftigt nedskurna planer fortfarande överstiger den hittillsvarande kvoten. Det är därför alltjämt nödvändigt att bibehålla de åtgärder, som vidtagits för att begränsa de privata investeringarna. Tecken på en fortsatt nedgång av investeringsvolymen på det privata området saknas visserligen icke, men de uppgifter, som hittills föreligger, ger icke något säkert stöd för antagandena om en tillbakagång av sådan omfattning, att det framstår såsom tillrådligt att förorda ett avskaffande av investeringsavgiften för beskattningsåret 1953. Önskemålen om ökat bostadsbyggande och vidgade offentliga investeringar får dessutom ofrånkomligen såsom konsekvens behovet att åvägabringa nedpressningar på andra håll.

Om jag sålunda icke kan förorda att man i dagens läge avskaffar investeringsavgiften för beskattningsåret 1953, må emellertid betonas, att blickfältet för dagen är mycket kort. Läget kan snabbt ändras och nytt material framkomma, som ger anledning till en omprövning av frågan. Skulle det under loppet av år 1953 visa sig, att investeringsavgiften ej är behövlig, emedan den privata investeringsviljan påtagligt försvagats eller därför att det med tanke på den allmänna ekonomiska situationen blir önskvärt att stimulera investeringarna i näringslivet, kommer jag att omedelbart ånyo anmäla denna fråga. Av det sagda framgår emellertid, att jag icke anser det böra

ifrågakomma att bestämmelserna om investeringsavgift upphäves för beskattningsåret 1952.

I detta sammanhang får jag erinra om att, såsom tidigare påpekats, reglerna om investeringsavgift erhållit en generell utformning. Detta ligger helt i linje med motivet för lagstiftningen. Att föreskriva undantag för ur samhällets synpunkt mera angelägna investeringar bör icke ifrågakomma redan med tanke på att taxeringsmyndigheterna saknar möjlighet att på ett tillfredsställande sätt tillämpa en sådan föreskrift. Att införa en rad uttryckliga undantagsbestämmelser eller tillskapa ett särskilt dispensinstitut skulle — samtidigt som en sådan anordning stode i strid med en grundläggande princip i lagstiftningen — medföra att lagstiftningen finge ett icke godtagbart drag av godtycke. Jag vill erinra om att bevillningsutskottet och riksdagen tidigare vid några tillfällen givit uttryck för denna mening, nämligen i anslutning till behandlingen av motionsvis gjorda yrkanden om undantag från investeringsavgift i ett stort antal fall, där förvisso fråga oftast varit om samhällsgagneliga investeringar.

Met det nu sagda har jag angivit skälet till att jag icke heller anser mig kunna biträda väckta förslag om uppmjukningar i förordningen om investeringsavgift.

På ett något annat plan ligger frågan om inskränkningen i rätten till fri varulagervärdering. När bestämmelserna om investeringsavgift antogs hösten 1951, ansågs det vara nödvändigt att såsom ett komplement härtill vidtaga åtgärder för att motverka spekulativa lagerinvesteringar. Utvecklingen under år 1952 har emellertid visat, att det knappast varit erforderligt med speciella regler mot spekulativa lagerökningar. Konjunkturavmattningen har föranlett företagen att i görligaste mån söka förhindra en ansvallning av lagren. Inskränkningen i den fria varulagervärderingen torde endast i mindre mån ha varit av betydelse härvidlag. Samtidigt som utvecklingen sålunda karakteriserats av spontana strävanden från företagens sida att nedbringa lagren, har avsättningssvårigheterna verkat i riktning mot lagerökning. Särskilt har detta gällt skogsindustrierna, där det ogynnsamma exportläget medfört en betydande ökning av lagren. Även i andra branscher har läget varit likartat. Det skulle — utifrån de motiv som låg till grund för lagstiftningen — te sig obilligt att för beskattningsåret 1952 bibehålla berörda inskränkningar i rätten till fri varulagervärdering beträffande de företag, som genom att uppehålla driften bevarat sysselsättningsmöjligheten för den anställda personalen. De tillfälliga varulagervärderingsbestämmelserna riktar sig i princip icke mot dylika lagerökningar, vilka knappast kan betecknas som spekulativa. Då bestämmelserna med nödvändighet måste ha en generell utformning, skulle de likväl bli tillämpliga i nyssnämnda fall.

Förut har framhållits, att motivet för ifrågavarande bestämmelser jämväl varit i viss mån ett annat. Begränsningen i rätten till fri lagervärdering kan nämligen ses även som ett komplement till kreditpolitiken och med syfte att göra denna mer verksam gentemot självfinansierande företag eller företag med betydande vinstmedel. Det torde emellertid vara ovedersägligt

att utvecklingen under detta år lett till att både likviditeten och vinstmöjligheterna i allmänhet starkt nedgått för företagen. Även om frågan ses utifrån nämnda motiv, synes sålunda knappast några starkare skäl kunna åberopas för ett bibehållande av inskränknungen i den fria lagervärderingen för beskattningsåret 1952.

För egen del finner jag därför övervägande skäl tala för att kommunal-skattelagens allmänna bestämmelser rörande varulagervärderingen skall bli tillämpliga vid 1953 års taxering. Jag vill emellertid i detta sammanhang erinra om att de permanenta bestämmelserna på ifrågavarande område för närvarande ligger under omprövning hos företagsbeskattningskommittén och att jag med det förut anförda icke tagit någon ställning till spørsmålet om den framtida utformningen av bestämmelserna rörande varulagervärderingen.

Om jag sålunda förordar, att de tillfälliga varulagervärderingsbestämmelserna icke görs tillämpliga för beskattningsåret 1952, återstår att taga ställning till frågan om vilka regler som bör gälla för beskattningsåret 1953. Jag har redan tidigare framhållit, att det för dagen tillgängliga materialet för en konjunkturbedömning närmast tyder på en stabilisering av det ekonomiska livet. I varje fall synes några påtagliga tendenser till en lagerökning, betingad av inflationistiska förväntningar, icke finnas. Det torde under dessa omständigheter saknas anledning att ingripa med åtgärder i speciellt syfte att motverka lagerökningar. Erfarenheterna från efterkrigsåren med dess snabba kastningar mellan skiftande konjunkturlägen talar dock för att en viss beredskap upprätthålles i fråga om möjligheterna till ingripanden på detta område, så att nya tendenser till inflationistiska lagerdispositioner snabbt kan bekämpas. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda att bestämmelserna i 1951 års förordning om varulagervärdering i huvudsak får kvarstå i vad avser beskattningsåret 1953. Den författningsmässiga regleringen av frågan synes av vissa tekniska skäl lämpligast böra genomföras på så sätt att 1951 års förordning om varulagervärdering helt upphäves samtidigt med att en ny förordning antages avseende beskattningsåret 1953. En sådan förordning bör taga sikte på lagerökningar från utgången av beskattningsåret 1952 till utgången av beskattningsåret 1953. I övrigt synes bestämmelserna böra utformas i huvudsaklig överensstämmelse med bestämmelserna i 1951 års förordning.

Jag vill än en gång understryka, att en förordning om begränsning i rätten till fri varulagervärdering för beskattningsåret 1953 bör tillämpas allenast därest utvecklingen visar, att detta är betingat av konjunkturpolitiska skäl. Eftersom det är önskvärt att redan nu förelägga riksdagen förslag till sådan förordning, vill jag framhålla, att jag vid den framtida tidpunkt, då utvecklingen under år 1953 kan med större säkerhet bedömas, kommer att överväga huruvida det kan befinnas obehövt med särskilda åtgärder mot spekulativa lagerökningar. Skulle övervägandet leda härtill kommer jag att förorda att riksdagen förelägges förslag till förordningens upphävande.

Beträffande den statsfinansiella inbörden av ett upphävande av 1951 års förordning må framhållas, att detta spörsmål får anses vara av underordnad betydelse vid ett ställningstagande till den nu ifrågasatta åtgärden. Att ett visst bortfall av skatteunderlag, som emellertid icke låter sig närmare beräknas, därav föranledes, är emellertid ofrånkomligt.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till

1) *förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt; samt*

2) *förordning med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.*

Föredragande departementschefen hemställer, att förenämnda författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Otto Winther.